

Inhoud:

- ◆ Van de redactie
- ◆ Politiek geweld bij het Abcouder Meer
- ◆ Wat moesten zij hier?
- ◆ Een hersteld geschonden gezicht in de Kerkstraat.
- ◆ Paddenburg en Barchman Wuytiers
- ◆ Burgemeesters in Abcoude.

De Angstelkroniek is een uitgave van de Historische Kring Abcoude - Baambrugge en verschijnt drie maal per jaar.

Contributie:

Familielidmaatschap: € 15,- per jaar
 Persoonlijk lidmaatschap: € 10,- per jaar
 Buitenleden lidmaatschap: € 15,- per jaar
 Losse nummers: € 4,-
 ISSN: 1569-6146

Redactie:

H. Hoogenhout
 Kleiweg 36
 1396 HX Baambrugge
harhoog@hetnet.nl
 tel. 0294 - 29 19 75

G. van der Most -
Redactie secretariaat
 Papehof 9
 1391 BP Abcoude
gvandermost@hetnet.nl
 tel. 0294 - 28 62 14

D.L.H. Slebos
 Dongelmanstraat 8
 1391 EW Abcoude
 tel. 0294 - 28 49 93

W.W. Timmer
 Achter de Kerken 40
 1391 LP Abcoude
 tel. 0294 - 28 4446
Wtimmer1@cs.com

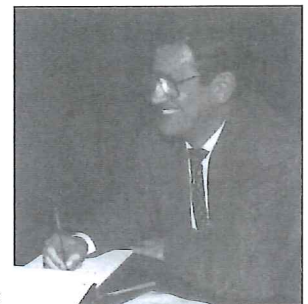
Van de redactie

Op 06-01-2006 overleed ons oud bestuurslid Wim Trouw. Hij is vanaf de oprichting van onze Kring in 1984 tien jaar lang bestuurslid geweest. Daarna hebben we nog veel gebruik kunnen maken van zijn historische kennis van de 20^e eeuw. Zijn familie behoort tot de oude Abcouder families. Sinds 1839 wonen zij in ons dorp.

Hij was de derde generatie van de familie die zich bezig heeft gehouden met het publieke nieuws in onze gemeente. Zijn grootvader Jan Trouw Sr startte omstreeks 1880 met de dorpskrant Het Nieuws. De vader van Wim, ook een Jan en goed ingevoerd in de dorpspolitiek, werd in 1945 redacteur van de nieuw gestarte VAR.

Tijdens de voorbereidingen van het boek 'Abcoude Baambrugge 900' was Wim een grote hulp en een vraagbaak voor de schrijvers. Niet alleen van zijn parate kennis maar ook van zijn archief konden wij menigmaal gebruik maken.

Wij zullen deze "dorpsoudste" node missen en zijn dankbaar dat wij hem gekend en meegemaakt hebben.

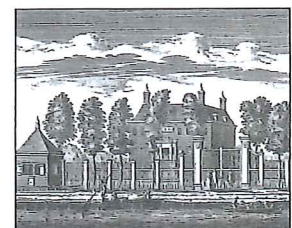

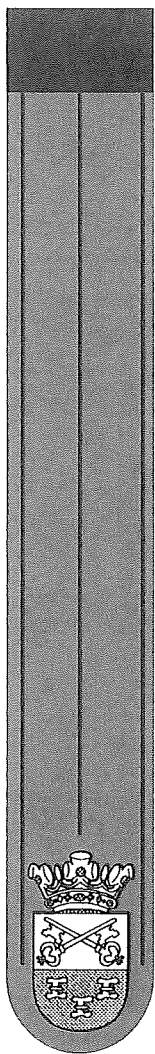
Willem Cornelis Catharinus Trouw 1925 - 2006

Geschonden gezicht in de Kerkstraat.

Paddenburg en Barchman Wuytiers

In dit nummer

Ook in de afgelopen periode ontvingen wij weer een aantal aanwinsten voor ons Fortdepot. Henk de Graaf schonk ons een originele zwierstok zoals die vroeger bij het parenrijden op de schaats werd gehanteerd. Van de familie La Lau in Baambrugge ontvingen wij een opgeplakte stafkaart uit 1905. In ons vorige nummer maakten wij melding van een schenking door Theo Uyttewaal. Fout! Uw redacteur zat met zijn gedachten in de Eendracht. De schenker is Joop Uyttewaal van de Voordijk. Corry Meijer verrijkte de Kring met een diaprojector met toebehoren. Van Leo Schat mochten wij twee staande stalen bureakasten in ontvangst nemen.

Een van onze leden is op zoek naar nabestaanden van de familie Cornelis Hogervorst, geb. 1857 Abcoude Proostdij en gehuwd met Bertha Jongkind.

Zij is in het bezit van een leuk Hogervorst familie stuk dat ze graag goed wil onderbrengen bij de familie.

Tenslotte nog een uitnodiging aan tekenvaardige leden in onze Kring. Zo af en toe treft u plattegronden aan in onze Kroniek. Zo ook in dit nummer bij het artikel over de begraafplaatsen. Het maken van deze kaartjes gebeurt door de auteurs handmatig en kost veel inspanning. Is er onder onze leden een digitale expert die na aanlevering van het basismateriaal dit soort tekeningen, voorzien van teksten, voor ons kan verzorgen? Heeft u interesse meldt u dan aan bij ons redactielid Wim Timmer.

Let op. De jaarlijkse excursie gaat dit jaar naar Gouda. Niet op zaterdag 13 mei maar op zaterdag 20 mei!

Politiek geweld bij het Abcouder Meer

1936 was een gewelddadig jaar. Duitsland remilitariseerde het Rijnland, Italië voltooide de inlijving van Abessinië en in Spanje brak de allesverwoestende burgeroorlog uit. In Nederland werd de soep zoals gebruikelijk niet zo heet gegeten, maar dat wil niet zeggen dat hier geen politiek geweld plaatsvond.

De NSB had met de principiële afwijzing van het politieke bestel een groot aantal rancuneuze en teleurgestelde kiezers achter zich weten te scharen. Bij de Provinciale-Statenvoorkezingen van april '35 behaalde de partij zo'n acht procent van de stemmen. De agressie die binnen deze beweging leefde bleek vooral uit de vorming van de zogenaamde 'weerafdelingen', de WA. Deze - aanvankelijk geüniformeerde - partijforma-

ties dienden in theorie om aanvallen op de NSB en haar leden te weerstaan. In de praktijk voerden zij echter met grote regelmaat offensieve operaties uit. Mede vanwege de onrust die dit aanvallend optreden veroorzaakte, hief de NSB de WA eind 1935 op.

Maar de Amsterdamse weerafdeling kende een kerngroep die voortdurend van zich deed spreken. Deze groep legde zich niet bij de opheffing door Mussert

en het partijhoofdkwartier neer. Zij bleven ook in 1936 tegen hen onwelgevallige vergaderingen en voorstellingen optreden. Daarnaast grepen zij bij herhaling het verspreiden van kranten en pamfletten aan om geweld te veroorzaken. En ook aan de oevers van het Abcouder Meer voerden zij een van hun gerucht makende operaties uit. De NSB-afdeling Vechtstreek organiseerde op 18 juli 1936 een grote openluchtbijeenkomst

NUMMER 14047 UITGAVE
N.V. DE ARBEIDERSPERS**HET VOLK**HEKELVELD 15 • TEL. 32600
AMSTERDAM-CENTRUM**DAGBLAD VOOR DE ARBEIDERSPARTIJ**

op het terrein van hotel 'Vredenhoeve' in Maarssen. Anton Mussert zou daar komen spreken. Omdat velen binnen de partij - en daarbuiten - ernstig rekening hielden met een groot succes bij de parlementsverkiezingen in mei '37, was het enthousiasme onder de aanhangers groot. Zo groot zelfs dat zij in de voorafgaande week de Rijkstraatweg tussen Amsterdam en Utrecht van de Duivendrechtse brug tot Zuilen (de snelweg bestond nog slechts op papier) volkalkten met de leuze "Mussert wint". Politie en Rijksveldwacht patrouilleerden intensief om verdere beklad- ding te voorkomen, maar er was geen houden aan. Ondertussen werkte Rijkswaterstaat met man en macht om wegen, paden, muren en borden weer schoon te krijgen. In het volgekalkte Loenen aan de Vecht zette de gemeente de talrijke werklozen in om met staalborstels, wasbenzine en zoutzuur de propaganda te lijf te gaan.

Vrijdagavond 17 juli kwam in de Amsterdamse Transvaalbuurt een twaalfstal mannen bij elkaar. Het waren leden van de Amsterdamse federatie van de SDAP, Afdeling VI. Zij waren van plan om het hunne bij te dragen aan het tegengaan van de NSB-propaganda. Er was voor kwasten, witkalk en een vrachtwagen gezorgd. Om een uur of tien reden zij vanuit Amsterdam naar Loenen. Daar keerden zij om en reden terug, waarbij elke leuze

"Mussert wint" van de toevoeging "nooit" of "niet" werd voorzien. Dat was nog een heel karwei, want de NSB-aanhang had niet stilgezeten. Zo ploeterden de SDAP'ers voort, langs de Kerklaan, Loenersloot en Baambrugge richting Amsterdam. Enkelen werden onderweg wegens hun geschilder door surveillerende agenten bekeurd.

Ook de inzittenden van een herhaaldelijk passerende personenwagen hadden grote belangstelling voor hun bezigheden. Bij het Abcouder Meer aangekomen werd gepauzeerd en gegeten, en nog eens geschilderd. Tegen enen maakten de twaalf zich op om verder te gaan. Op dat moment werden ze achterop gereden door een stoet auto's en motorfietsen. In een oogwenk waren ze aan beide zijden ingesloten en stonden ze, in het volle licht van de koplampen, oog in oog met enkele tientallen mannen. Deze droegen, ondanks een uniformverbod, uitrustingsstukken van de WA: beenkappen, korte zwarte jassen en petten. Ze verloren geen tijd en zetten met allerhande slagwapens direct de aanval in.

Alle SDAP'ers liepen flinke klappen op, maar wisten uiteindelijk door velden en sloten aan hun belagers te ontkomen. Alleen de 34-jarige Gerrit Worms was niet zo gelukkig. Hij werd ingesloten en kreeg een verschrikkelijk pak slaag. Half bewusteloos en met bloedende hoofdwonden werd hij ten slotte in de sloot langs de

weg gegooid. Vervolgens richtte de woede zich op de vrachtwagen. Deze werd volledig vernield en tegen een paar bomen aangeduwd, om vervolgens in dezelfde sloot te belanden. In een mum van tijd was de verwoesting totaal; nauwelijks vijf minuten na hun verschijning verdwenen de aanvallers met hoge snelheid in de richting waaruit ze gekomen waren. Bij Nieuwersluis sloegen zij rechtsaf, om via Wilnis en Uithoorn ongehinderd naar Amsterdam te ontkomen. Een toevallig passerende fietser sloeg in Abcoude alarm. De beide veldwachters daar schatten de situatie blijkbaar ernstig in: alvorens zelf poolshoogte te gaan nemen riepen zij versterking op. De Rijksveldwacht kwam met een auto uit Loenersloot, de marechausseebrigade Watergraafsmere uit de Jennerstraat met drie motoren. Op de plek des onheils was inmiddels revuedirecteur Meijer Hamel aangekomen. Deze was na een optreden in Utrecht met zijn gezelschap op weg naar huis. Temidden van de ravage trof hij de ontredderde en druipnatte Worms aan. Hamel nam hem in zijn auto mee en bracht hem naar het Nederlands Israëlitisch Ziekenhuis aan de Nieuwe Keizersgracht. De artiestenbus die hem volgde nam nog een aantal schilders mee naar Amsterdam. Deze hadden de inmiddels ook op het terrein verschenen politie ingelicht over hun aantal en identiteit. Twee van hen waren op dat moment nog spoorloos.

Marechaussees en veldwachters vreesden dat zij onder het wrak van de vrachtauto in de sloot lagen. Zij hielden zich echter schuil op het erf van een verderop gelegen boerderij. Ze zagen de marechausseemotoren aan voor die van hun tegenstanders, en vreesden een hernieuwde aanval. Met de koplampen van die motoren werd het terrein verder afgezocht. De aanvallers hadden, buiten de talrijke brokstukken van de vrachtwagen, geen noemenswaardige sporen achtergelaten. Alleen een gebroken biljartkeu getuigde nog van het geweld.

Het nieuws van dit incident veroorzaakte alom grote verontwaardiging. Vooral het militaire karakter van de operatie en het buitensporige geweld zetten veel kwaad bloed.

Vergelijkingen met het doen en laten van de SA in Duitsland drongen zich - niet voor het eerst - op. Hoewel de politieke strijd in Nederland zich al langer verhardde, leek deze aanval een nieuwe fase in te luiden. De NSB onthield zich angstvallig van commentaar. De partijtop zal zeker met de kwestie in de maag hebben gezeten. De gehanteerde methode viel ten slotte moeilijk te rijmen met het streven van de NSB-leiding naar machtsverwerving langs legale weg. Daarbij was deze gebeurtenis onmogelijk als een vorm van zelfverdediging te rechtvaardigen. En boven alles voedde het de al langer bestaande twijfel aan de opheffing van de weerafdelingen. Ook de bladen van de beweging hielden zich op de vlakte. Pas twee weken later kwam *Volk en Vaderland* met de overdruk van een voor de SDAP zeer onvriendelijk artikel uit de rooms-katholieke krant *Ons*

Noorden. Dit artikel suggereerde dat de SDAP'ers, door de NSB-propaganda te beschadigen, het geweld zelf over zich hadden afgeroepen. Het schreeuwerige *Arbeidsfront*, voortkomend uit de radicalere delen van de NSB, kwam rond dezelfde tijd met een stukje van gelijke strekking. Ook hier werd de oorzaak gezocht bij de SDAP'ers die NSB-propaganda beschadigden. Immers: "(...) kerels met een hart in het lijf dulden dat niet." In de luttele regels die het telde werd overigens zowel bevestigd als ontkend dat de aanvallers NSB'ers waren.

De marechaussee, van oudsher met het toezicht op de rijkswegen belast, was verantwoordelijk voor het strafrechtelijk onderzoek. Relevant detail hierbij is dat de overval enkele tientallen meters voorbij de grens met het toenmalige Weesperkarspel plaatsvond. Daardoor viel het onder de competentie van het parket Amsterdam. En hoewel in het spraakgebruik van die dagen 'de overval te Abcoude' een begrip werd, spraken ambtelijke kringen in deze zaak soms wel van 'Weesperkarspel'. Marechaussee en parket riepen ook de hulp in van de Amsterdamse politie. De richting waarin de schuldigen gezocht moesten worden leek immers direct duidelijk, en in het Amsterdamse korps was enige bekendheid met de vermoedelijke daders te verwachten. Al op 23 juli gaf het *Wekelijksch Overzicht* van de Amsterdamse inlichtingendienst enige informatie hierover. Er waren enkele kentekens van de gebruikte voertuigen bekend, en de slachtoffers legden uiteraard

getuigenverklaringen af. Ook door de onvermijdelijke loslippigheid van enkele klaarblijkelijk betrokkenen kwam een aantal verdachten naar voren. Als leider van de expeditie werd de WA-luitenant Stevens genoemd. Stevens was al geruime tijd een van de aanvoerders van een uiterst gewelddadige groep NSB'ers uit de hoofdstad. De verdachten bleven hun betrokkenheid echter ontkennen en direct bewijs ontbrak, zodat het onderzoek uiteindelijk weinig resultaat had. Op 14 augustus stuurde de marechaussee het proces-verbaal naar de officier van justitie. Hoofdverdachte Willem Uijleman maakte zich overigens nauwelijks een week daarvoor opnieuw schuldig aan mishandeling. In Paterswolde sloeg hij op 9 augustus iemand met een stoel op het hoofd. De Groningse politierechter veroordeelde hem hiervoor tot tien gulden boete of tien dagen hechtenis. Justitieminister Van Schaik verklaarde later dat de zaak grondig was onderzocht. Maar desondanks schreef de officier begin oktober aan de procureur-generaal dat het vooronderzoek onvoldoende houvast bood voor strafvervolgning. De procureur-generaal deelde die visie en eind november werd de zaak gesloten.

Daarmee was de kous echter nog niet af. Enkele dagen na het incident stelde de SDAP'er Albarda aan justitieminister Van Schaik vragen. De definitieve beantwoording volgde begin september, en had niet erg veel om het lijf. Toch was ook hiermee in het parlement het laatste woord over de gebeurtenissen nog niet gesproken. De regering-Colijn diende eind '35 een wetsvoorstel in om

tot een verbod van particuliere weerkorpsen te komen. Nadat de NSB mede onder druk van dit initiatief de WA ophief, zette vooral de radicale

Amsterdamse aanhang de gewelddadige operaties onverminderd voort. Het incident bij Abcoude was hiervan een - voorlopig- hoogtepunt. De behandeling van het wetsontwerp in de Eerste Kamer kwam hierdoor in het teken te staan van gebeurtenissen die na het indienen plaats hadden. Begin september '36 leidde dit tot verhitte debatten tussen onder meer de SDAP'er Maurits Mendels en de (ex-liberale) NSB'er Van Vessem:

Eenigen tijd geleden hebben de aanhangers van de heer van Vessem -ik vind het nooit fraai, ook niet van onze menschen- overall in de Vechtstreek op de openbare rijwegen en ook de fietspaden, zelfs op die, welke door een particuliere vereeniging worden onderhouden, te kalken met bruine verf een zeer korte samenvatting van de politiek blijmoedige verwachting van de heer van Vessem:

"Mussert wint". (...) Nu zijn echter van andere zijde personen geweest die gemeend hebben daar iets tegenover te moeten stellen, en zij zijn 's nachts bezig geweest op de weg bij Abcoude met verf onder "wint" te plaats en het woordje "niet". Ongehoorde twijfelzucht in de zoo pertinente verzekering van de schilderende N.S.B.-ers. (...) Mijnheer de voorzitter! Relletjes komen in bewogen tijden vaak voor, maar ik vraag mij af: waar komen 's nachts om 3 uur en op een verlaten weg bij Abcoude ineens 30 flinke, van slaanwerktuigen voorziene N.S.B.-ers vandaan? Die grijpt men niet uit de lucht.

Van Vessem kon daar niet zo heel veel tegenover stellen, zij het dat hij zich wel kon verschuilen achter het feit dat het onderzoek moeizaam verliep:

Mijnheer de voorzitter! De heer Mendels heeft ook nog gesproken over kalkers, die een politieke leus op den weg zouden hebben gesmeerd en die daarna gevolgd zouden zijn door tegenstanders, die een andere leus daarvan gemaakt hadden en heeft een verhaal gedaan van gewapende, ik zou bijna zeggen geblindeerde auto's, van auto's met gewapenden althans, die eensklaps uit den nacht opdoken en een aanval hebben gepleegd op deze contra-kalkers. Dit verhaal doet mij uiterst fantastisch aan. Mij ontbreken alle inlichtingen hieromtrent. Ik wacht dus het onderzoek van justitie af, maar wil wel gaarne verklaren dat ik aanvallend geweld afkeur.

Mendels legde de vinger wel op een zere plek: de vanuit militair oogpunt voorbeeldig uitgevoerde operatie verried het bestaan van een goed geoefend geweldsapparaat. Zowel de Eerste als de Tweede Kamer namen het wetsvoorstel overigens aan zonder dat een hoofdelijke stemming nodig was. Bij het bespreken van de justitiebegroting in november kwam het bewuste incident opnieuw ter sprake. Pers en politici stoorden zich er al langer aan dat de reeks gewelddadigheden van de NSB'ers, die in feite al vanaf begin '35 aanhield, zo zelden tot effectieve strafrechtelijke vervolging leidde. Het communistische Tweede-Kamerlid Schalker citeerde het SDAP-dagblad *Het Volk*, dat eind juli over toedracht en bedrivers van de overval publiceerde.

Schalker meende "dat hier toch wel zeer formeel door de betrokken autoriteiten tegenover dit zeer ernstige geval van terreur tegen andersdenkenden is opgetreden." Hij verweet politie en justitie genoeg te nemen met de ontkenningen van de daders. Minister van Schaik, die onder grote druk van parlement en publieke opinie stond, reageerde als volgt:

In dit verband kom ik even terug op hetgeen de heer Schalker heeft gezegd over de zaak-Abcoude, waarover trouwens door meerdere geachte afgevaardigden is gesproken. Het doet mij leed, dat in deze zaak, die, voor zoover ik kan nagaan goed is geïnstrueerd, waarbij een grondig onderzoek heeft plaats gehad, zo weinig is voor den dag kunnen komen. Het is niet mogelijk gebleken, om tegen bepaalde personen een strafvervolging voort te zetten, omdat herkenning niet heeft plaats gehad. Dat moet men niet wijten aan een niet-behoorlijk onderzoek. Er is goed onderzocht, maar men kan niet op al te zwakke gronden een strafvervolging instellen.

Inmiddels hadden de beruchte NSB-radicalen eind oktober alweer een grootschalige operatie uitgevoerd. In een Utrechtse vergaderzaal wisten zij met bruto geweld een bijeenkomst van de vrijdenkersvereniging De Dageraad te beëindigen. Onder de bijna dertig verdachten die enkele uren later in Amsterdam werden aangehouden, was er één die ook in de Abcoude-kwestie verdachte was. Het is echter meer dan waarschijnlijk dat ook anderen aan beide gewelddaden deelnamen. Na dit laatste incident volgde een opvallende afname van het

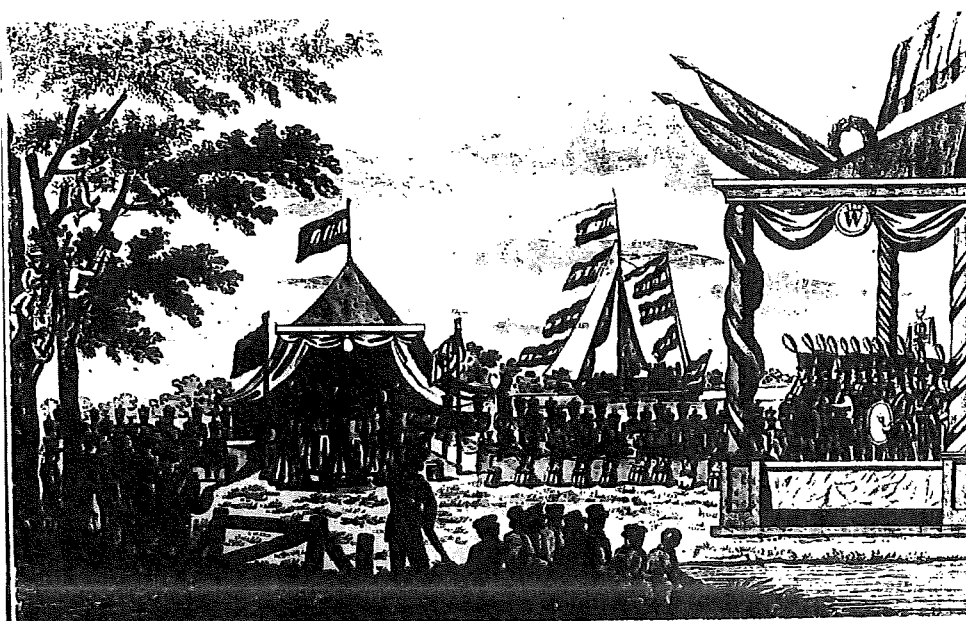
Amsterdamse NSB-geweld. Vreedzaam werden de radicalen uit de hoofdstad allerminst, maar het hevige en massale geweld dat de eerste tien maanden van 1936 kenmerkte was voorbij. Hier valt vooral de hand van het NSB-hoofdkwartier in te bespeuren. De partijleiding streefde al geruime tijd naar de macht via de stembus. Het aanhoudende geweld van de aanhang deed aan dit legale streven ernstig afbreuk. De NSB, bij de Statenverkiezingen van 1935 zo succesvol, dreigde mede hierdoor de kiezersgunst weer te verliezen. Het was de tweede man van de NSB, Van Geelkerken, die hier ingreep. Via de propaganda-afdeling van het hoofdkwartier bracht hij de Amsterdamse radicalen uiteindelijk onder controle. De aangerichte schade kon echter niet meer ongedaan worden gemaakt. Vanaf begin 1937 woedde in het hele land de hevige verkiezingsstrijd. Ook aan Abcoude ging dit niet onopgemerkt voorbij.

Vanuit de plaatselijke antirevolutionaire kiesvereniging "Nederland en Oranje" klonk in maart de wens om het kennelijk in het dorp geplaatste "afschuwelijke propagandabord 'Mussert of Moskou' te doen verwijderen." Voor half april kondigde de NSB een vergadering in Abcoude aan, met de (ex-)predikant Ekering als beoogd spreker. De verkiezingen van 26 mei liepen voor de NSB, ondanks een buitengewoon intensieve campagne, op een regelrecht fiasco uit. De winst van 1935 liep drastisch terug, van 294.000 stemmen naar 171.000. Deze waren goed voor slechts vier zetels in de Tweede Kamer. Binnen de NSB werd tot het laatst gerekend op 15 tot 25 zetels. Van deze slag heeft de partij zich in de vooroorlogse periode niet meer hersteld. Bij de verkiezingen van 1935 kreeg de NSB in de beide Abcouder gemeentes 116 van de 1509 geldig uitgebrachte

stemmen. In 1937 waren dat er 84 van de 1578, overigens precies evenveel als de SDAP. Hier was de electorale teruggang van de NSB, hoewel flink, iets minder dan landelijk het geval was. Dit grote stemmenverlies wordt in de geschiedschrijving vooral toegeschreven aan macro-economische en geopolitieke factoren. En hoewel deze factoren ongetwijfeld van belang waren, is het onaannemelijk dat het straatgeweld van de aanhang hier *geen* rol in speelde. Piet Moltmaker, lid van de Eerste Kamer voor de SDAP en bij de verstoorde Dageraadvergadering aanwezig, stelde in maart '37 dat de NSB juist door dit geweld "auf dem Weg zurück" was. En in het verlengde van deze redenering ligt de conclusie dat een belangrijke aanleiding voor het politieke falen van de vooroorlogse NSB de overval bij het Abcouder Meer was.

Gert Jan Broek

Wat moesten zij hier?

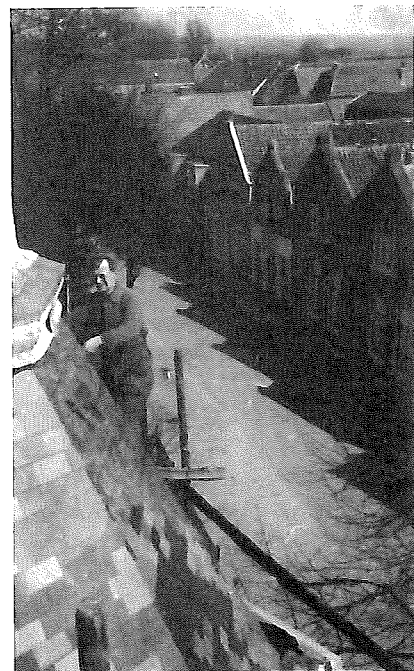
de Maatheid der Amsterdamse Mobile Schutterij te Abcoude in den morgen van den 5 Septe 1834.

Een hersteld geschonden gezicht in de Kerkstraat.

Op 13 januari van dit jaar werd de vijfde Monumenten Stimuleringsprijs van de Gemeente Abcoude uitgereikt aan de heren Henk Meijer en Ruben de Vries van De Vries & Partners Bouwkundig Ontwerp- en Adviesbureau te Abcoude. Zij hebben de gevel van hun pand aan de Kerkstraat 14 naar het oordeel van de Monumentencommissie op de juiste wijze weer terug gebracht naar het beeld van ruim honderd jaar geleden. Reden om eens wat in de geschiedenis van dit pand aan de Kerkstraat 14 te duiken.

De eerste zichtbare sporen van het pand zien we op een kaart die gemaakt is in het jaar 1643. De huidige Kerkstraat behoort samen met de doorgaande weg

Utrecht – Amsterdam, de Stationsstraat en de Voordijk tot de oudste straten in Abcoude. Genoemde kaart toont ons een bebouwing die ongeveer doorloopt tot het punt waar nu de RK-kerk is gesitueerd. Er zal weinig terug te vinden zijn van de bebouwing die er toen stond. Mogelijk nog een paar muurrestanten in de pastorie huizen tegenover genoemde kerk. In die tijd vond de versterking van houten naar stenen huizen op het platteland plaats: houten huizen werden vervangen door stenen exemplaren met name om branden te kunnen isoleren. In het rampjaar 1672 werd een kwart van het dorp Abcoude platgebrand. Dit wijst erop dat er ook toen nog de nodige houten huizen gestaan

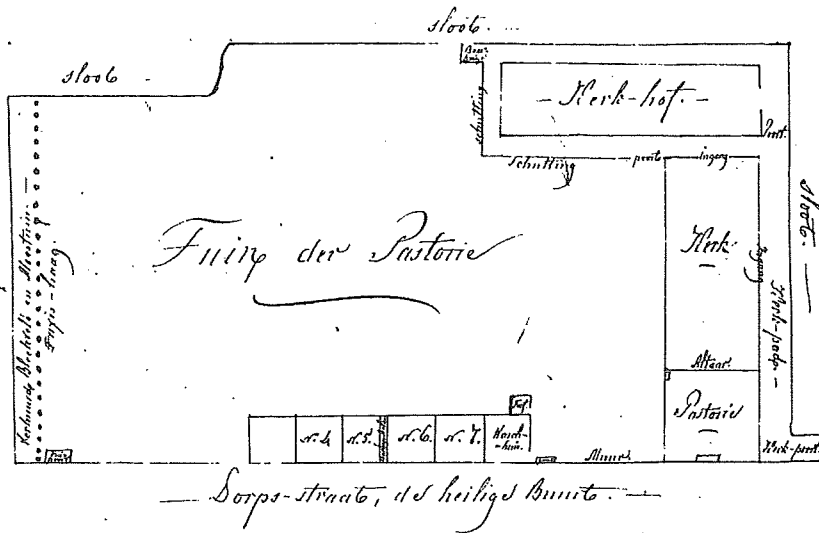

De nrs 14-12 en 10 in de vijftiger jaren vanaf het dak van de Dorpskerk.

Vlnr de huizen genummerd 14-12- en 10 in 1987

Plattegrond van de heilige Buurt in 1850, getekend door Pastoor Bootz.

moeten hebben. In 1671 komen we de locatie waar we het over hebben voor het eerst in geschrift tegen. De toenmalige Roomsch Catholieke gemeente verwerft van de erven van pastoor Visscher een huis en erf in, wat men toen noemde, de Roomsche Kerkbuurt. Aangezien het RK-volksdeel toen als tweederangs burgers werd behandeld, mocht de RK-parochie geen eigendommen op naam hebben. Dit werd opgelost door het onroerend goed over te laten gaan op naam van Cornelis Barchman Wuijters, een gelovige katholiek, die woonde op de buitenplaats Paddenburg onder Baambrugge.

Het huis werd door opeenvolgende pastoors bewoond tot 1835. Vanaf dat jaar huisden de zielenherders in een speciaal gebouwde Pastorie die voor de oude schuilkerk aan de Kerkstraat was gebouwd. De oude pastorie werd gekocht door de kruidenier en handelaar in onroeren goed Pieter Roobol (1789 – 1837). Omstreeks 1855 vindt er een verbouwing plaats die resulteert in twee huizen. Later blijkt dat er sprake is van drie woningen. In 1858 overlijdt Johanna Birgie, weduwe van Pieter Roobol. Zij had de Oude Pastorie (nr. 42a en 42b) weer aan de 'RK-Armen van Abcoude' gelegateerd, die dus vanaf die tijd eigenaar was van het "complex". De huizen werden verhuurd aan middenstanders en handwerkslieden, die overigens wel verplicht een RK achtergrond moesten hebben!

 GEMEENTE **ABCOUDE**

Oorkonde

Burgemeester en wethouders van Abcoude, gelezen het advies van de gemeentelijke monumentencommissie van 7 november 2005, hemmen hierbij toe aan

Bouwkundig Ontwerp en Adviesbureau
De Vries & Partners

DE STIMULERINGSPRIJS
MONUMENTENCOMMISSIE 2004

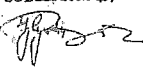

voor de verbouw van het pand
 Kerkstraat 14 te Abcoude

Burgemeester en wethouders verklaren dat de volgende overwegingen tot dit besluit hebben geleid:

- dat voor de realisatie van de verbouwing de adviezen van de monumentencommissie zijn opgevolgd;
- dat met de verbouwing van de pui een ongelukkige ingreep uit het recente verleden ongedaan is gemaakt;
- dat met de restauratie van de oorspronkelijke inleiding de eenvoudige architectuur uit het einde van de 19e eeuw weer recht is gedaan;
- dat Kerkstraat 14 na het herstel van de wargevel een aanwinst vormt voor het beschermde dorpsgezicht van Abcoude.

Abcoude, 13 januari 2006

Burgemeester en wethouders van Abcoude,
 de secretaris, de burgemeester

Het origineel is poly-chroom.

2005: Kerkstraat 14 na het herstel.

Deze zijn hier niet blij mee en kondigen aan hun huizen niet vrijwillig te zullen verlaten.

Er wordt aan vier katholieke timmerlieden in het dorp gevraagd een tekening met bestek te maken voor de bouw van drie woningen tegen een vergoeding van fl. 25,—. De begroting voor het project bedraagt fl. 7.500,—.

Na inschrijving wordt het project gegund aan armmeester en timmerman Jan Post (1819-1908) voor fl. 3.982,— en het metselwerk aan Frans Determan (1825-1906) voor fl. 2.850,—. Gerrit Vermolen wordt aangesteld als opzichter ad fl. 200,—.

De opstand van de bewoners is waarschijnlijk met een sisser afgelopen. In september 1889 waren de huurders Tames Kool, aanspreker en brugwachter, Arnold Christoffer, werkman en Payralbe, de koperslager, vertrokken en kon met het afbreken van de oude pastorie worden begonnen.

Wanneer de huizen werden opgeleverd is niet bekend. Maar in november 1890 werden er twee woningen betrokken. De derde werd in juni 1892 in gebruik genomen. De huur bedroeg in die jaren fl. 200,— per jaar. Een huurcontract werd voor vijf jaar aangegaan.

Tot in de jaren zestig van de vorige eeuw blijven de huizen bewoond door particulieren. Maar dan treden er veranderingen op. In huis nr. 10 woont dhr. P. Pompe, kassier, met de Boerenleenbank aan huis. In 1962 wordt de nieuwe Boerenleenbank aan de

Dertig jaar later blijken de panden niet zo best meer te zijn.

Begin 1889 komt het Armbestuur terug op een vergadering van juni 1887. Toen is de vraag opgekomen wat doen we met het oude pastoriehuis.

Repareren of afbreken?

Armmeester J. Post, timmerman, verklaart dat het huis zo slecht is dat alleen afbraak nog zinvol is. Men stelt zich dan de vraag: het complex verkopen of afbreken en zelf nieuw bouwen? Als redenen voor nieuwbouw worden genoemd: de gunstige stand waarop het huis is gelegen en waar burgerhuizen hoogstwaarschijnlijk zeer

goed verhuurbaar zouden zijn. Zoo ook de reden dat bij verkoop dit perceel, terstond hetzij later, gemakkelijk in protestantse handen zou kunnen komen.

De stemmen staken. Besloten wordt dat pastoor Kortenhorst de beslissing aan de Aartsbisschop voorlegt. De Aartsbisschop adviseert om tot nieuwbouw over te gaan. Bij een hernieuwde stemming in het Bestuur is uiteraard iedereen het hier mee eens!

Armmeester Willem Meester krijgt opdracht om de huurders mee te delen dat zij per november een ander onderdak moeten hebben gevonden.

Hoogstraat geopend. Daar, waar nu de Chemische Waserij van Rooijen is gehuisvest. Tot 1967 blijven de drie woningen eigendom van Roomsche Catholieke Armen van Abcoude. In dat jaar worden ze verkocht aan Aloysius Jacobus Josephus Maria Hoving, een rijwielhandelaar. Aan de voornamen kun je zien dat zijn katholieke achtergrond wellicht een pré is geweest bij de verkoop. Hoving begon zijn fietsen- en bromfietsenzaak in de panden nr. 10 en 12. De winkelruimte was aan de voorzijde gesitueerd en aan het Nauwe Gein was de werkplaats.

Met ons pand is dan de RK Bibliotheek in de voorkamer

van Mej. Pompe gevestigd. Nadat de Bibliotheek begin jaren zeventig was verdwenen, komen we in 1971 het eerste cafetaria tegen in het pand. En wel cafetaria Rejo. De uitbaters volgen elkaar snel op. Cafetaria Het Oude ABC-tje, De Don, Het Riddertje, en als hekkensluis Jeruzalem. Deze laatste ruimt het veld zo midden 2002. Het Riddertje speelt nog een rol onder de naam Tedje in de jeugdboeken van Jacques Vriens. Dit zijn de boeken "Die rotschool met die fijne klas" en "De zesde tegen het soepie".

Timmerlieden, de ontwerpers uit de 19^e eeuw, en later bouwkundigen en architecten

zijn belangrijke mensen. Burgermeesters, pastoors, dominees en notarissen hebben geen zichtbare sporen in ons dorp nagelaten. Wel de eerder geschetste beroepsgroep. Zij hebben een grote verantwoordelijkheid ten aanzien van ons dagelijkse dorpsbeeld. De Vries en Partners hebben ook met hun eigen pand bewezen dat zij zich hiervan rekenschap hebben gegeven!

Let als voorbijganger eens op het bekende blauw-witte monumentenschildje dat de aandacht vestigt op het belang van het pand.

Wim Timmer
Wtimmer1@cs.com

Paddenburg en Barchman Wuytiers

Paddenburg was een van de grotere buitenplaatsen, gelegen tussen Baambrugge en Loenersloot, tot stand gekomen op de grond van twee lenen, verenigd door een huwelijk in het midden van de 17^e eeuw. Het verkreeg de naam PADDENBURG. De bruid en bruidegom, die dit bewerkstelligden, waren Elisabeth Hendrikdr. Dommer (1628-1696) en Cornelis Simonszn. Barchman Wuytiers (1628-1681), beide stammend uit oude Amsterdamse geslachten. Cornelis Barchman Wuytiers verwierf zijn leen in 1661, zoals blijkt uit het Repertorium op de Lenen van Gaasbeek. Dit leen sloot aan op het noordelijk daarvan aanpa-

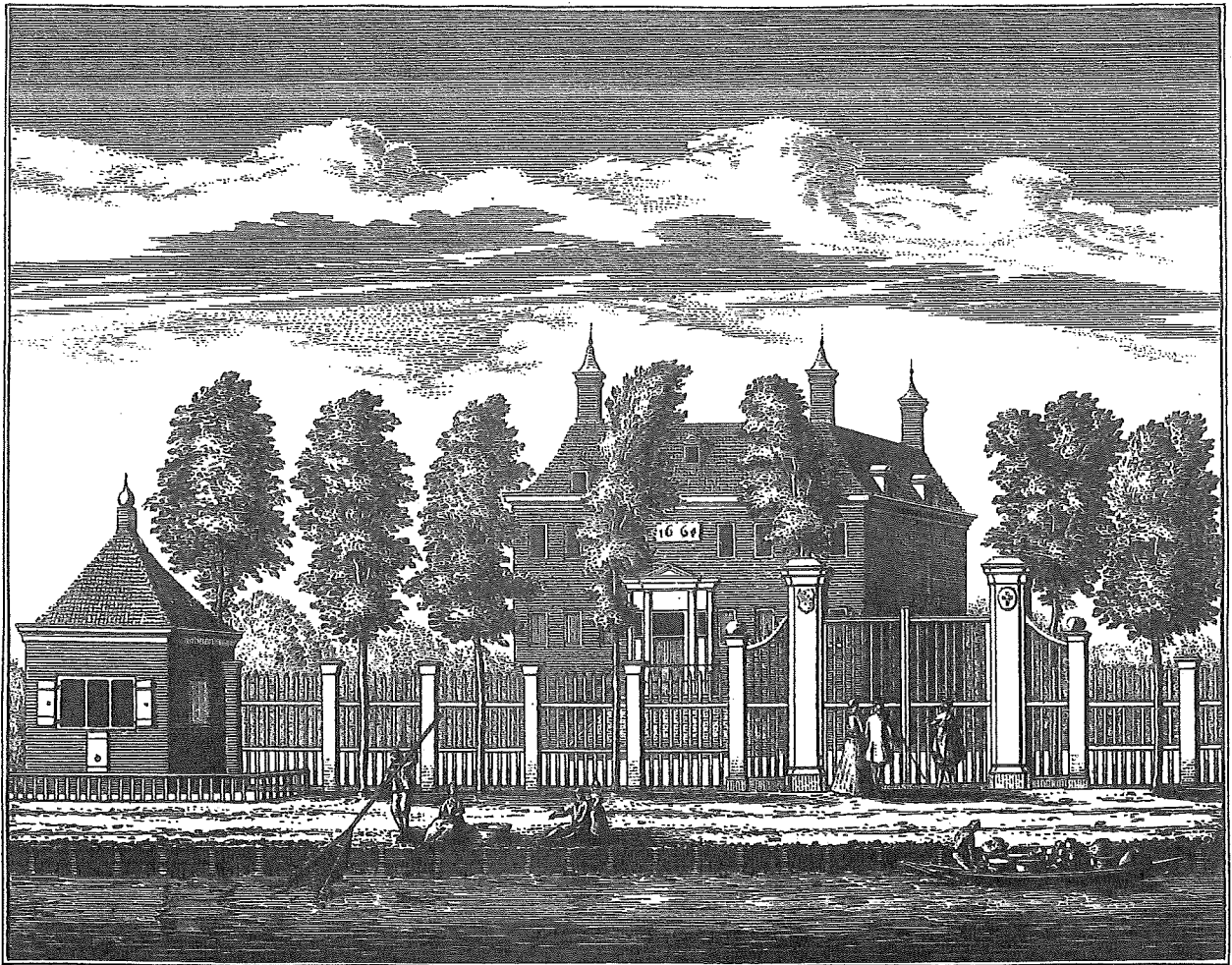
lende leen, waarmede Hendrik Willemszn Dommer sinds 1648 was beleend. Deze lenen waren respectievelijk 10 en 8 morgen groot. Door aankopen van onbebouwde gronden werd PADDENBURG uiteindelijk 36 morgen groot.

De bouwheer van het op deze grond gestichte huis was Cornelis Simonszn. Barchman Wuytiers, de bruidegom, die, hetgeen niet zo vaak voorkwam, de wapens van beide gelachten op de pilaren van het toegangshek liet aanbrengen. Ook werd het bouwjaar (1664) in een gevelsteen aangebracht. Een van de voorvaderen was Cornelis Dirkszn Wuytiers (1551-1597) die, nadat

Amsterdam in 1578 de Spaanse zijde had verlaten, in de Regeering van Amsterdam werd verkozen.

We moeten aannemen dat Cornelis Dirkszn Wuytiers zich tot de Gereformeerde Kerk had bekeerd, gezien hij pas na de alteratie van 1578 in de Vroedschap van Amsterdam werd verkozen. Belangrijke delen van dit geslacht zijn evenwel in de rooms katholieke geloofsgemeenschap teruggekeerd.

Zo ontroppte de genoemde bruidegom zich als een overtuigd katholiek en kocht hij in 1672, na de dood van pastoor Visscher, uit diens boedel "het huis in de Kerkstraat, juist tegenover de achterpoort van de

Paddenburg, apartenant a M^r. REYKS.

|| Paddenburg, toebehoorende den HEER REYKS.

84

De niet meer bestaande buitenplaats Paddenburg

tuin van de tegenwoordige (19e eeuw) pastorie, ten behoeve van de katholieke kerk, - zo schrijft de welbekende pastoor Bootz - teneinde het als pastorie voor de kerk te kunnen behouden". Deze pastorie is in het bezit gebleven van de tweede zoon van Cornelis Simonszn Barchman Wuytiers, naar zijn grootvader Simon genoemd (1660-1727), totdat diens erven dit beëindigden. Deze Simon heeft vrijwel zijn gehele leven op PADDENBURG gewoond, ontwikkelde zich tot een ware "pater familias" en heeft daar ook huisvesting geboden aan een kapelaan, die aldaar in de dienst voorging. Dat Simon Barchman Wuytiers

daar zeer aan hechte blijkt uit een notariële akte uit 1725 "toen de cappellaan Jacobus Terzsteegen voornemens was omme van hem af te gaan en op een andere plaats, die hem comfortabeler voorquam en aangeboden werd, den dienst te gaan verrichten. Simon heeft toen... syn welspreekentheynt aangewent omme hem tot blijven te bewegen en ook belooft tot een recompens ter somma van duysent guldens in cas de cappellaan van voorneemen veranderde". Simon was toen 64 jaar oud en de overeengekomen som is twee jaar later door de erfgenamen aan de kapelaan uitbetaald. Dit gedeelte van de Angsteloever was blijkbaar zeer geschikt voor de stichting van buitenplaatsen, terwijl de daar-

achter in de Oostzijderpolder gelegen gronden zich leenden voor het vetwijden van de uit Denemarken aangevoerde magere ossen. Tegenover de rij van buitenplaatsen, die hier in de tweede helft van de 17e eeuw tot stand is gekomen hebben de eigenaren daar, geleidelijk ook enige grond verworven aan de overzijde van de Angstel, zulks hoofdzakelijk teneinde zeggenschap over deze grond te verkrijgen, zodat de buitenplaatsbezitters verzekerd waren van een vrij uitzicht. Over de bewoners van de andere buitenplaatsen in dit gedeelte van Baambrugge wellicht later meer.

Dick Slebos.
Nashville, Februari 2006

Burgemeesters in Abcoude.

Tot 1811 werd ons hoogste bestuurscollege aangevoerd door de Schout ondersteund met de Schepenen. De steden kenden wel Burgemeesters, vaak meerdere, die gedurende het gekozen tijdvak rouleerden. Maar zo niet in onze dorpen. De benaming schout werd bij Staatsreglement van 1825 vervangen door die van Burgemeester. Het Bestuur ten platte lande zou worden samengesteld uit een Burgemeester, twee assessoren(wethouders) en een gemeenteraad. De burgemees-

ter werd benoemd door de Koning; de assessoren door de Commissaris des Konings en de raadsleden door Provinciale Staten. Sinds de Gemeentewet van 1851 heeft iedere gemeente slechts één Burgemeester.

Zoals velen weten, is de huidige gemeente in 1941 gevormd uit twee voorgaande gemeenten. Te weten Abcoude – Baambrugge en Abcoude – Proostdij. Deze hadden ieder hun eigen gemeenteraad, maar wel een gezamenlijke burgemeester. De

functies van Burgemeester en Gemeentesecretaris waren tot 1866 vaak gecombineerd.

Dit overzicht loopt vooruit op een publicatie t.z.t. waarin we nader willen ingaan op de biografieën van onze burgervaders en moeder! Opvallend is dat we tot nog toe nauwelijks afbeeldingen van hen hebben kunnen vinden. Wellicht een uitdaging voor een van onze leden??

Wim Timmer
Wtimmer1cs.com

Nicolaas van Voorthuijsen 1811 – 1840	Jhr. Pieter Paul de Beaufort 1917 – 1924	H.V. Knoppers 1963 - 1974
Jan Jacob van Voorthuijsen 1840 – 1866	Jhr. Mr. Cornelis Dedel 1924 – 1934	L.J. van Welsenis 1975 - 1980
Jan Jacob de Tourton Bruijns 1866 – 1885	Mr. Antoine Louis des Tombes 1934 – 1939	Mr. Aren Bestman 1981 - 1988
Christiaan Louis Roos Vlasman 1885 – 1893	Mr. Samuel Pieter Baron Bentinck *1 1939 – 1944	Joost de Raad 1989 - 1995
Cornelis Jan Doude van Troostwijk 1893 – 1907	Jan Hetteema *2 1944 – 1945	Annette Alida van der Most- de Ridder 1995 – 2004
Jhr. Mr. Willem Bernardus Sandberg 1907 – 1912	Mr. Samuel Pieter Baron Bentinck 1945 – 1947	Dr. Jan Streng *3 2004 -
Frederik Christiaan Constantijn. Baron van Tuijll van Serooskerken 1912 – 1917	Jhr. Mr. Louis Albert Quarles van Ufford 1947 – 1963	

*1 5 december 1944 ontslagen door de Buitse bezetter.

*2 NSB Burgemeester

*3 Waarnemend